

Izhaja drugo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in upravn.:
Dunaj XVI/2,
Neulerchenfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:

Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo „ „ K 2.—
Posamezne številke h 10.
Odpriete reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 6.

Ljubljana, dne 15. junija 1912.

V. leto.

Spomenica avstrijskega krščan. tobačnega delavstva predložena

c. kr. glavnemu ravnateljstvu tobačne režije.

Visoko c. kr. glavno ravnateljstvo tobačne režije!

Minulo leto meseca majnika smo predložili visokemu glavnemu ravnateljstvu tobačne režije spomenico, v kateri smo označili svoje stališče nasproti novim plačilnim razmeram, ki so se uveljavile začetkom leta 1911. V tej spomenici smo izjavili, da tobačno delavstvo priznava težave, s katerimi je v zvezi temeljita ureditev plačilnih in delovnih razmer tobačnega delavstva in da je potrebno nekaj časa, da se te težave premagajo. Delavstvo je v tej spomenici hvaležno pripoznalo, da je visoko glavno ravnateljstvo v toliko upoštevalo želje delavstva, v kolikor je dalekosežno pričelo urejevati delovne razmere. Kakor tudi priznavamo dobro voljo c. kr. glavnega ravnateljstva, smo le prisiljeni, da predložimo želje, ki, če se izpolnijo, se pričeto izboljšanje delovnih razmer delavstva uspešneje uveljavi in istočasno vsaj nekoliko učinkuje proti draginji, ki se povsod občuti, in omogoči delavstvu, da vsaj deloma izpolni vsled tehničnih izboljšanj vedno nanj višje stavljenе zahteve. V spomenici smo tudi pokazali tisto pot, po kateri je mogoče doseči, da se uspešno izboljšajo pričete preosnove in smo predlagali, da naj se z ozirom na preosnovo potrebne denarne vsote izvedejo tekom let.

Prvi del teh izboljšanj naj bi se uveljavil začetkom leta 1912. Naprošeno izboljšanje, oziroma tisti del, ki naj bi se

izvedel po visokem c. kr. glavnem ravnateljstvu leta 1912, se ni dovolil. Delavstvo zato zopet prosi visoko c. kr. glavno ravnateljstvo, da naj se pri sestavi proračuna za leto 1913 ozira na želje delavstva in da naj ustavi tiste za izboljšanja potrebne delne zneske, ki bi omogočili vsaj delno izboljšanje začetkom leta 1911 pričetih preosnov.

Sklicuje se na obširna izvajanja naše spomenice dne 15. majnika 1911 kratko obnovimo navedene želje:

Temeljne plače.

Najnujnejše želi delavstvo, da bi se povišale temeljne plače. Temeljne plače temelje zdaj na razdelitvi vseh tobačnih režijskih uradov v 12 krajnih stopinj, ki je zopet vsaka zase razdeljena v 18 plačilnih stopinj. Za vsako posamezno stopnjo so določene gotove temeljne plače. Če se tudi načelu te razdelitve, tako ustvariti trdno podlago, ne more ugovarjati, je bilo delavstvo le že večkrat prisiljeno opozarjati, da so temeljne plače same kot take prenizko določene v taki meri, da plače ne zadoščajo zahtevam, ki jih na delavstvo stavijo življenjske zadeve. Delavstvo zato nujno želi, da naj bi se temeljne plače povišale. Plačilni razredni način naj se zato pridrži, a da se povišanje omogoči, se predlaga, da se krajne stopnje tako spoje, da se vse v krajne stopnje 3 do 12 uvrščene tvornice uvrste v višjo krajno stopnjo. Doseglo bi se tako, če tudi ne veliko, pa vsaj čutno

in potrebno izboljšanje. To povišanje naj bi se izvedlo začetkom bodočega leta, kakor naj bi se tudi potrebno povišanje temeljnih plač tako izvedlo, da bi sedanjih 18 plačilnih stopinj znižali na 12. Začela naj bi se ta preosnova tako, da bi se pred vsem moški delavci, ki se zdaj prične uvrščati s 5. plačilno stopnjo, pričeli uvrščati šele s 7. plačilno stopnjo. Pri delavkah naj bi se opustila 1. in 2. plačilna stopnja in bi se pričele razdeljevati v plačilne stopnje šele s 3. plačilno stopnjo. Ker se pri obeh skupinah nahajajo nezasedene plačilne stopnje, bi se tako v prvi vrsti povišale temeljne plače moškim delavcem. Če se te plače primerjajo s plačami po drugih obratih in s plačami delavk, so moške temeljne plače prenzizke. Niti starostne službene doklade ne morejo vzravnati potrebno višino plače. Opozarjati se mora na dejstvo, da se sprejme v delo n. pr. delavka, ko je stara 16 do 18 let in prične dobivati starostne doklade že po 22. do 24. letu. Večina moških delavcev se pa sprejme v delo šele, ko doslužijo vojake, redno torej šele s 24. letom. Starostne doklade zato dobivajo šele s 30. letom. Večina delavcev ima pa že prej rodbino in so zato dolžni, da za svojo rodbino skrbijo, kar je pa skoraj z ozirom na opisane razmere nemogoče. Pravično je zato, da se izdatno povišajo temeljne plače moškim delavcem.

Označba »temeljna plača« po sedanjih predpisih ni popolnoma natančna. Te temeljne plače namreč ne predstavljajo najnižje plače, marveč so najvišja dosegljiva plača dotične stopnje. To dejstvo je povzročilo celo vrsto nesporazumljenj, ker se v velikih slučajih te temeljne plače ne dosežejo. V lanski spomenici smo to že dokazali z zgledom. Začetkom leta 1912 se je vzravnal le primeroma mali del izkazanih razločkov med dejansko in med temeljno plačo. Da se tu doseže jasnost, se prosi, naj se označba »temeljna plača« tako tolmači, da v vsaki plačilni stopnji navedene plačilne postavke ne bodo predstavljale najvišjih, marveč da bodo označevale najnižje dosegljive plače.

Taka izpremema bi omogočila v res upoštevanja vrednih slučajih malo izboljšanje temeljnih plač.

Osebne doklade.

Ko so se delavci razdeljevali v posamezne plačilne stopnje, se je dognalo, da obstajajo glede na plače velike neenakosti. Veliko delavcev je dobivalo višje plače, kakor tiste, ki so bile v njih pripadajočih stopnjah določene kot najvišja pla-

ča. Razloček med dejanskim zaslužkom in med v razpredelnici določeno plačo se je dotičnim delavcem prepustil kot osebna doklada. Ta osebna doklada pa ni taka, ki bi se dotičnim delavcem trajno prepustila, marveč preneha s starostno doklado. Dejansko to pomenja, da trpetisti delavci, ki se jim je dovolila osebna doklada, škodo, ker so več let izključeni od starostne službene doklade in se jim tako dejansko njih zaslužek dolgo časa ne zviša. Ta trdota naj bi se tako vzravnala, da bi se prizadetim delovnim osebam osebna doklada trajno prepustila in se jim obenem dovolila službena starostna doklada.

Predlagana preosnova bi gotovo zahtevala nekaj izdatkov. Delavstvo rado priznava, da bi to povzročilo težkoče, in je zato zadovoljno, da se prične ta preosnova izvajati leta 1913 in se nadaljuje do leta 1916. Po dosedanjih izkušnjah se lahko trdi, da se življenjski pogoji delavstva vedno izpreminjajo, vsled česar je potrebno, da se sedanja razdelitev od časa do časa revidira in prikroji življenjskim potrebščinam delavstva. Delavstvo zato prosi, naj c. kr. glavno ravnateljstvo tobačne režije ukaže, da se vsaka tri leta revidira plačilna razpredelba.

Službene starostne doklade.

V zvezi s predlagano spojitvijo krajnih stopinj je tudi znižanje števila krajnih razredov. Mesto sedanjih pet krajnih razredov naj se ustanovijo štiri krajni razredi tako, da se uradi, ki so zdaj v drugem in petem krajnem razredu, pomaknejo v višji razred.

Uvedba časne plače.

Delavstvo posameznih oddelkov je še ponovno prosilo, da naj se mesto geding-plače uvede časna plača. Predvsem velja to za delavstvo v pripraviljavnici, v zavijalnici smodk in svalčic in pri v fabrikaciji uvedenih strojih. Način dela tu nikakor ne upravičuje, da se obdrži geding-plača, marveč zahteva, da se uvede časna plača. Ta preosnova bi gotovo ne povzročala novih izdatkov, podjetju bi pa donášalo dobiček.

Razširjanje dopusta.

Poletni dopust se je uvedel z ozirom na socialnopolitično potrebo. Število delavstva, ki ima pravico do poletnega dopusta, je pa kljub temu precej omejeno. Doba dopusta je prekratka, da se doseže nameravani namen. Delavstvo zato prosi, da trajaj poletni dopust po petletni služ-

beni dobi tri dni, po desetletni pa 6 dni. V službeno dobo naj se všteje tudi službena doba v nestalnem stanju. Da bo delavstvo moglo primerno izrabiti odpočitni dopust, se prosi, da naj izposluje c. kr. glavno ravnateljstvo delavstvu, ki za to prosi, znižane vozne cene po c. kr. državnih železnicah. Ta ugodnost bi se gotovo dosegla, če bi se zanjo c. kr. glavno ravnateljstvo zavzelo pri železniškem ministrstvu.

Izplačevanje plač pri orožnih vajah in pri kontumaciranju.

Delavstvo želi, da naj bi se mu izplačevala popolna plača, kadar je pozvano k orožnim vajam. Upravičenost te želje je dokazana, če se sklicujemo na dejstvo, da povzroči orožna vaja vsaki delavski rodbini precej občutne žrtve. Ravno to pa velja tudi za slučaje, kadar se delavstvo kontumacira, v katerih se izplačuje bolniška podpora. Prosi se zato, naj se mesto bolniške podpore izplačuje popolna plača, kar se godi n. pr. pri c. kr. državnih železnicah. Če bi se ta želja izpolnila, bi to c. kr. glavnemu ravnateljstvu ne povzročalo nobenih večjih izdatkov, obvarovana bi pa bila pred gospodarsko škodo marsikatera delavska rodbina.

Delavcem tobačne izdelke.

Delavci c. kr. tobačnih tvornic prosijo, da naj se brezplačno prepuste tobačni izdelki po prosti izvolitvi do vrednosti 6 kron na mesec. Upravičenost te želje je s tem dokazana, ker dobiva delavstvo malone po vseh obratih takozvane deputate in da dobivajo to ugodnost že dolgo časa tudi gospodje uradniki in delovodje po c. kr. tobačnih tvornicah.

Prosti dopoldnevi.

Sklicujemo se na že večkrat predloženi predlog, da naj se uredi vprašanje dela prostih poldnevov. Zahtevo po prostem pustnem poldnevu in prejšnjem koncu dela 1. majnika smo opustili, zato pa prosimo, da naj se konča delo Veliki petek, 31. decembra in Vernih duš dan ob treh popoldne in da naj se dovoli dela prosti dan na rojsten dan Njegovega Veličanstva cesarja, na Veliko in Binkoštno soboto in 24. decembra.

Predčitanje.

Tudi letos prosimo, da naj se odpravi predčitanje, ki naj se nadomesti z nadzorstvom o navzočnosti z drugimi sred-

stvi, kakor n. pr. z uvedbo nadzornih ur ali podobno ali pa po nadzorstvu nadzorovalnega osebja posameznih oddelkov.

Dobrodelne naprave in skrb za bolnike.

Tudi zdaj prosimo, naj se kmalu ustanove zavetišča dojenčkom namenjena v vseh tvornicah, kakor tudi ustanovitev lastnih kopelji po tistih tvornicah, kjer še niso uvedene. Primerno naj se izpopolnijo tvorniške kuhinje, ki naj jih po revnejših krajih podpira c. kr. glavno ravnateljstvo.

Kakor je vredna pohvale skrb za jetične delovne osebe, ki jo ima c. kr. glavno ravnateljstvo, le ni doseglo dosedanje delovanje svojega namena. Zato se zopet prosi, da naj se zdraviliščem, s katerimi ima c. kr. tobačna režijska zdaj pogodbe sklenjene, dozidajo posebni paviljoni. Vprašanje o preskrbi rekonvalescentov (rekonvalescent je bolnik, ki je že prestal in premagal bolezen, a je še radi boleznitako slab, da ne more delati. Op. urednika) ni še rešeno. Reši naj se vprašanje o preskrbi rekonvalescentov na podoben način, na kakršen naj bi se rešilo vprašanje jetičnikov. Delavstvo prosi tem potom, da naj bi se dovolila brezplačna zdravniška pomoč članom delavskih rodbin, kar bi se lahko brez velikih stroškov izvedlo, ker bi se tako veliko dobrega storilo in velikemu delu delavstva zelo pomagalo.

Skrb za stanovanja.

Prisiljeni smo, da zopet opozarjamo na veliko bedo, ki vlada glede na delavska stanovanja. S samopomočjo se ne more vse doseči. Prosimo zato, da naj visoko c. kr. glavno ravnateljstvo kmalu izvede svoj izdelan načrt glede na preskrbo delavskih stanovanj.

Nadaljnje želje.

Krščansko tobačno delavstvo je na svoji letošnji Zvezini skupščini od 25. do 26. marca po temeljitem posvetovanju sklenilo, da predloži c. kr. glavnemu ravnateljstvu še sledeče želje:

C. kr. glavno ravnateljstvo naj odredi:

1. Nedopustno je, da se kazenskim potom za določen čas ali popolnoma odtegne službena starostna doklada.

2. Delavci v sušilnicah (Trockenstubenarbeiter) se naj uvrste v novo plačilno razpredelnico, ker so se dozdej upoštevali le pomožni in delavci na diri.

3. Strežniki pri vzpenjačah (Aufzugswärter), ki se poleg svoje službe uporabljajo tudi pri električnem obratu, naj se uvrste v plačilno stopnjo strežnikov (Wärter) električnega obrata.

4. Požarni čuvaji naj se uvrste v najvišjo plačo, ker gre le za take delavce, ki imajo veliko službenih let.

5. Ker zasluži veliko delavnih oseb tedensko nad 24 kron, katera vsota se po starostnih službenih dokladah tekom let že znatno poviša, je potrebno, da se v pokojninsko razpredelnico vstavijo višji pokojninski razredi. Preosnova je zato potrebna, da delovne osebe, ki mesečno zaslužijo nad 100 kron, ko se upokoje, pri svojih dohodkih ne bodo preveč prikrajšani.

Skrb jetičnikom.

C. kr. glavno ravnateljstvo je pred nekaterimi leti uvedlo akcijo, da kakor mogoče omeji jetiko med tobačnim delavstvom. Te akcije pa, kolikor mi vemo, ni po vseh tobačnih tvornicah izvedlo.

C. kr. glavno ravnateljstvo ni n. pr. v Saccu, razven enega slučaja napravilo nič proti jetiki, dasi bi bila tu taka akcija neobhodno potrebna. Tekom šestih let je med tobačnim delavstvom v Saccu obolelo na jetiki 76 oseb, med katerimi jih je 37 umrlo. Ob navedenih slučajih jetike je z jetičnimi bolniki trajno občevalo nad 159 njih rodbinskih članov. Ker se jetika lahko naleze, se tudi vsako leto slučajji jetike množe.

Jetika se med delavstvom v Saccu tudi zato tako širi, ker svoji obolelih, oziroma umrlih jetičnih bolnikov vporabljajo njih obleko in stvari, ne da bi jih razkužili. Delavstvo ni v stanu nositi stroške razkuženja, po jetičnih bacilih (bacil je glivica, ki povzroča jetiko) okužene obleke in drugih stvari pa radi svoje revščine tudi ne more pustiti sežgati.

C. kr. glavno ravnateljstvo se zato prosi, da naj pusti v slučajih jetike razkužiti na svoje stroške obleko in stvari, ki so jih rabili jetični tobačni delavci ali delavke. Če se pa taka obleka in take stvari sežgo, naj se prizadeti primerno po c. kr. glavnem ravnateljstvu odškodujejo.

Želje tobačnega delavstva v Galiciji.

1. Pri sprejemu delavnih oseb v tobačne tvornice v velikih slučajih (poleg drugih razlogov) ne odločuje potreba prošnjika, ki prosi dela. Prosi se, naj se v bodoče pri sprejemu novih delovnih mo-

či ozira tudi na gospodarsko stanje prosilcev in prosilk.

2. Navada je, da se otroci delovnih oseb, ki so na jetiki umrli, ne sprejemajo v tobačno tvornico. Tozadeven odlok naj se prekliče. Pri sprejemu naj bo mero-dajno zdravniško izpričevalo o zdravstvenem prosilčevem stanju.

3. Določila o provizijah sirotam naj se tako izpopolnijo, da dobe tudi nezakonski otroci po materni smrti sirotnin-sko preskrbnino.

4. Stanovanjska beda je tudi v Galiciji velika. Visoko c. kr. glavno ravnateljstvo naj ji kmalu odpomore.

5. Delavstvo c. kr. tobačne tvornice v Vinikiju prosi, da naj bi c. kr. glavno ravnateljstvo kmalu ustanovilo otročji vrtec.

Z ozirom na začasne delavce, ki so zaposleni po vzhodno-galiških tobačnih tvornicah, se predlagajo sledeče želje:

a) povišajo naj se začasnim delavcem določene plače;

b) tisti začasni delavci, ki so že več časa zaposleni po c. kr. tobačnih tvornicah, naj se nastavijo kot trajne delovne osebe;

c) predpisi o pokojninah naj se tako izpopolnijo, da dobe lahko tudi začasni delavi pokojnino;

d) začasni delavci naj imajo tudi ob času, ko so prisiljeni prekiniti delo, pravico do zdravniške pomoči po tvorniških zdravnikih.

Delavski odbori.

Prejšnje čase smo že prosili visoko c. kr. glavno ravnateljstvo, da naj bi se po c. kr. tobačnih tvornicah uvedli delovski odbori. Sklicevaje se na sklepe odseka za državne uslužbenice in sklepa poslaniške zbornice v mesecu novembru l. l., po katerem naj bi se delovski odbori uvedli po vseh državnih obratih, je krščansko organizirano tobačno delavstvo na svoji letošnji glavni skupščini temeljito obravnavalo o uvedbi delovskih odborov v c. kr. tobačnih tvornicah. Sklenila se je resolucija, ki obsega temeljne misli za uvedbo takih delovskih odsekov. Ko o tej resoluciji obveščamo visoko c. kr. glavno ravnateljstvo, prosimo, naj bi c. kr. glavno ravnateljstvo kmalu uvedlo delovske odbore in naj bi se glede na njih delovanje in sestavo oziralo na sledeča načela:

RESOLUCIJA O UVEDBI DELOVSKIH ODBOROV.

V vsaki c. kr. tobačni tvornici naj se ustanovi stalen delovski odbor, ki zastopa koristi delavcev v vseh notranjih tvor-

niških zadevah in ki se mu določi delokrog na vse delavce, ki so podrejeni dotičnemu tvorniškemu vodstvu.

Namen in dolžnosti delovskega odbora.

Delovski odbor je po delavstvu izvoljeno delavsko zastopstvo, ki ima splošno namen, da posreduje med delodajalcem in delavci.

Delavskemu odboru naj se predvsem nakažejo sledeče naloge:

a) Sodeluje naj, kadar se izdajo delovni redi ali njih dodatki, tako, da poda o njih svoje mnenje in da stavi predloge;

b) pazi naj na to, da se pravično izvajajo določila delovnega reda;

c) prepreči naj, oziroma poravnaj naj izlepa nasprotstva, ki nastanejo med nadzornim osebjem in delavstvom v delovnih in v plačilnih zadevah;

d) dela naj na ustanovitev naprav, ki so namenjene za dobro delavstvu, pri njih upravi naj sodeluje;

e) dela naj na ustanovitev varstvenih naprav v obratu in naj skrbi, da se tudi primerno uporabljajo;

f) sprejema naj odloke glavnega ravnateljstva in tvorničnega predstojništva glede na zadeve, ki tičejo delavstva in naj o njih obvešča delavstvo;

g) želje in pritožbe delavstva (glede na ravnanje z delavstvom, o nakazanju dela, pritožbe o slabem materialu, način izplačila, plača, delovna doba itd.) naj izroči tvorniškemu ravnateljstvu in naj pri rešitvi sodeluje;

h) vsako leto primerno poroča o bistvenih dogodkih.

Sestava in izvolitev delovskega odbora.

Delovski odbor vsake tvornice je sestavljen iz 12 članov, ki jih voli delavstvo po razmernem (proporčnem) volilnem načinu. V tvornicah, kjer je stalno manj kakor 1000 delavcev zaposlenih, se lahko določi število članov z 8.

Vsaka volitev se mora štiri tedne prej razpisati.

Kandidati v delovni odbor naj se tako postavijo in izvolijo, da bodo v njem zastopani vsi glavni oddelki tvornice.

Člani delovskega odbora se izvolijo na dve leti.

Če izstopijo prej člani iz delovskega odbora bodisi po izključitvi, premeščenju v drugo tvornico, vpokojitvi ali vsled smrti, se za dotičen oddelek razpiše nadomestna volitev.

Premestitev kakega člana delovskega odbora iz enega v drugi oddelek ne vpliva za bodoče volitve in se v takih slučajih ne razpiše nadomestna volitev.

Delokrog delovskega odbora.

Pravice in dolžnosti članov. Delovskemu odboru naj bi se bistveno nakazalo:

a) Sestava in izprememba poslovnika o načinu, kako voditi tekoče posle;

b) izvesti delovskemu odboru naložene naloge;

c) odrediti nove, oziroma nadomestne volitve v delovni odbor.

Poslovnik obsegaj sledeče glavne točke:

1. Kdaj morajo biti redne seje;

2. v katerih slučajih se morajo sklicati izredne seje;

3. kako naj se skličejo seje, jim določi spored, kako naj se razpravlja, stavijo predlogi in kako sklepa;

4. sodelovanje delovskega odbora pri disciplinarnem postopanju.

Vsak član delovskega odbora ima pravico, da zastopa delavstvo, podvrženo določbam delovnega reda nasproti tvorniškemu načelstvu in nasproti glavnemu ravnateljstvu v vseh zadevah, ki tičejo plačilne in delovne razmere in da stavi primerne predloge delovskemu odboru.

Članom delovskega odbora se jamči popolna svoboda in neodvisnost glede na izvrševanje njih dolžnosti in pravic v delokrogu, ki tiče delovni red. Izpolnjevanje teh pravic in dolžnosti ne sme v nobenem slučaju povzročiti kaznovanja ali drugega odškodovanja v plačilnem in delovnem razmerju člana delovskega odbora.

Dolžnost vsakega člana delovskega odbora je, da po najboljši vednosti in vesti ne glede na strankine ozire izvršuje posle člana delovskega odbora.

Brez tehtnega razloga ne sme nihče opustiti odborovih sej.

Seje delovskega odbora.

Seje delovskega odbora se vrše po določilih poslovnika.

Tekom 14 dni po dovršenih volitvah se mora sestaviti novoizvoljeni odbor.

Vsaka redna seja se mora sklicati vsaj osem dni prej pismeno in se mora v vabilu naznaniti spored. Za izredne seje se lahko določi krajši rok. Sejo skliče predsednik ali njegov namestnik.

V seji, v kateri se sestavi odbor, se tudi določi poslovnik za tekočo dobo.

Odbor voli iz svoje srede zapisnikarja in namestnika za sestavo sejnih zapisnikov.

Delovni red.

Deloven red, veljaven za tobačne tvornice, je bil izdan leta 1902. Z ozirom na dalekosežne izpremembe glede na delovne razmere zato delovni red ni več primeren sedanjim razmeram. Nujno je zato potrebno, da se delovni red izpremeni. Na naši letošnji glavni skupščini smo se tudi temeljito pečali s potrebnimi izpremembami delovnega reda in zato prosimo, naj bi se delovni red izpremenil tako, kakor to predlagamo. Predvsem si dovoljujemo, naj bi se izpremenile po naših predlogih spodaj navedene točke.

PREDLOGI GLEDE IZPREMEMBE DELOVNEGA REDA.

§ 2., prvi odstavek naj se izpremeni in slovi v bodoče:

»Delavci se razločujejo v stalne in začasne.«

Odstavek 4. naj se popolnoma črta.

§ 3. naj se pristavi:

»Pri sprejemu delavk in delavcev v tobačne tvornice naj se pred vsem ozira na otroke in na svojce tobačnega delavstva ne glede na njih bivališče.«

§ 4. naj se izpremeni in slovi:

»Predpogoj za sprejem delavcev v tobačno tvornico je potrebna telesna in dušna sposobnost, kakor tudi dosedanje pošteno zadržanje.«

§ 5. naj se izpremeni in naj slove:

»Od dela v c. kr. tobačnih tvornicah so izključeni, ki so bili radi kakega hudodelstva pravokrepno obsojeni v daljšo kakor šestmesečno ječo ali pa radi težkega dohodarstvenega prestopka z monopolnimi predmeti.

Tistim delovnim osebam, ki so bile iz navedenih razlogov nad svojo službeno dobo iz tvorniške službe izključeni, naj se omogoči milostnim potom dobiti pokojnino, ki bodi primerna njih službeni dobi.«

§ 6., odstavek 2. naj se izpremeni in naj se glasi:

»Kadar se poteguje več oseb za kako sistemizirano delavsko mesto, ko ne gre za nameščenje s stalnim delavcem, se mora dati prednost tistemu provizoričnemu delavcu, ki se najdalje nahaja v tvornici in se je kot tak izkazal.«

Odstavek 3. naj se izpremeni in naj slove:

»Pri sprejemu delavcev naj se v prvi vrsti ozira na stanovalce kraja, kjer stoji tvornica in na kraje, ki leže v obližju tvornice.«

§ 7. naj se pristavi:

... a tako, da se z nakazilom takega dela dotičnikom plačilne razmere ne poslabšajo.

§ 9., odstavek 2. naj se izpremeni in naj se glasi:

»Normalni tedenski delovnik ne sme presegati 48 ur in naj se dnevna delovna doba tako določi, da imajo delavci prosto sobotno popoldne.«

§ 10., odstavek 2. naj se črta.

§ 12. naj se izpremeni in naj slove:

»Dopoldne pred Velikonočno in Binkoštno nedeljo, kakor tudi dopoldne pred Najvišjim godom in rojstnim dnem Njegovega Veličanstva cesarja, naj imajo delavci prosto.«

§ 13., točka a) se črta beseda: »podporni zaklad«.

§ 17. naj se izpremeni in naj slove:

»Delavci smejo svoje želje in pritožbe prednikom javljati. Tudi zastopniki tobačnih delavskih organizacij so upravičeni, da v imenu delavcev posredujejo glede na delavske želje in pritožbe pri tvorniških vodstvih in pri glavnem ravnateljstvu. Splošno naj pa vse zadeve rešuje delavski odbor.

Način, kako se sestavi delavski odbor in njegov delokrog, se določi po delovnem redu, priloženem regulativu delovskih odborov.«

§ 18., odstavek 3. naj se črta, v odstavku 5. naj se nadomesti beseda »dovoliti« z besedo »znati«.

§ 24. naj se v toliko izpremeni, da se prepove le v tvornico jemati tobačne fabrikate, oziroma, da se spravijo, ko pride delavec v tvornico in se po dokončanem delu lahko vzamejo zopet s seboj.

§ 25., zadnji odstavek, naj se črta besedilo, ki prepoveduje denarne zbirke v tvornici.«

§ 29. zadnji odstavek naj se izpremeni in naj se glasi:

»Kontumaciranim delavcem se izplača popolna plača.«

§ 30., odstavek 3. naj se črtajo besede, ki tičejo vizitacije.

§ 31. Prvemu odstavku naj se pristavi:

»Vsaki delovni osebi naj se izroči en izvod delovnega reda bolniškega in provizijskega štauta v maternem jeziku dotičnika, kakor tudi izpremembe, če so se zgodile.«

§ 33. naj se izpremeni in naj se glasi:

»Redne kazni določa tvorniško ravnateljstvo sporazumno z delavskim odborom.

Priziv proti odmerjenim rednim kaznim ni dopusten.«

§ 34. naj se izpremeni in naj se glasi:

»Disciplinarne kazni se morejo odrediti le po disciplinarnem postopanju po ravnateljstvu, sporazumno z delavskim odborom.

Disciplinarno postopanje obstoja iz preiskave in iz ustne razprave.«

§ 35. naj se izpremeni in naj slove:

»Disciplinarno postopanje uvede tvorniško vodstvo in delovski odbor, ki poslujeta v takih slučajih kot disciplinaren odsek. Za preiskavo določi tvorniško vodstvo in delovski odbor po dve osebi, ki v dotičnem disciplinarnem slučaju nista prizadeti, ki poslujejo kot preiskovalna komisija. Predpreiskava naj se tako razširi, kolikor se to zdi preiskovalni komisiji potrebno za popolno pripravo ustni razpravi.«

Ostale točke odstavka 4., § 35. naj se ohranijo v sedanj obliki, ustavi naj se pa mesto besede »preiskovalni sodnik« povsod beseda »preiskovalna komisija«.

Pristavi naj se še:

»Preiskovalna komisija poveri enem članu pisarniška dela.«

§ 36. naj se izpremeni in naj slovi:

»Po izidu prepreiskave lahko tvorniško vodstvo sporazumno z delavskim odborom ali postopanje ustavi, ali pa ukaže ustno razpravo.«

§ 37. naj se izpremeni in naj slove:

»Tvorniško vodstvo in disciplinarni odsek sta poklicana, da v znišlu § 35. delovnega reda izvedeta disciplinarno postopanje.

V maternem jeziku obtoženca voden ustna razprava se prične s poročilom dejanskega stanja, ki ga poda kak član preiskovalne komisije.« Zadnji štirje odstavki § 37. naj ostanejo neizpremenjeni.

Dostavi naj se pa:

»Obdolženec ima pravico, da si sme najeti v disciplinarnem postopanju zastopnika, ki mora biti polnoleten in ki lahko pripada tudi stanu lajikov.«

§ 38. Prvi štirje odstavki ostanejo neizpremenjeni; izpremeni naj se pa:

». . . glasuje se po sledečem redu:

a) člani delovskega odseka;

b) člani tvorniškega načelstva.«

Zadnja vrsta slovi:

»Predsednik glasuje le, če se izkaže enako število glasov.«

§ 41. se deloma izpremeni, in sicer naj se ustavi:

»a) iz v § 5. delovnega reda navedenih razlogov.«

Dosedanja črka a) naj se označi z b); točka b) naj odpade; pri točki a) naj se črtajo zadnje štiri besede; točka f) naj

odpade; točka i) naj se izpremeni in naj se v bodoče glasi:

»Če se kaka delovna oseba kljub ponovnim disciplinarnim kaznim ne poboljša ali če obstajajo take obtežilne okolnosti, ki so nevarne vzdržavanju discipline in ugleda in če bi ne zadoščala kaka druga kazen.«

Povsod, kjer se govori o nestalnih delavcih, naj se besedi »nestalni delavci« črtajo.

Ko predlagamo visokemu c. kr. glavnemu ravnateljstvu te prošnje, prosimo te dobrohotno proučiti in jih dovoliti.

D u n a j, meseca majnika 1912.

»Načelstvo Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze«.

1871 — 1911.

Ljubljana, 16. junija 1912.

Danes slavi naša strokovna organizacija tiste svoje zaslužne sodelavke in enega sodelavca, ki so preživeli tisto dolgo dobo, ki jo označujeta zgorajšnji letnici, z delom v c. kr. ljubljanski tobačni tvornici. Naša delavska organizacija slavi štiridesetletnico dela žuljave roke. Najstarejša strokovna organizacija tobačnega delavstva v Avstriji »Podporno društvo« in mlajša »Avstrijska krščanska tobačna delavska zveza, krajna skupina Ljubljana« sta storili vse, da se slavlje žuljave dlani dostojno praznuje.

Štiridesetletno slavlje je prirejeno na čast delavcu Rozmanu in delavkam Heleni Gerkman, Ani Jakopič, Mariji Jurkovič, Nežiki Knez, Jerici Lampič, Ivanki Ovsenik, Mariji Pikec, Mariji Presetnik, Mariji Ravnihar, Nežiki Štravs, Franji Štrekar, Mariji Turk in Franji Zor. Slavljenci so veseli, vsi, ki prihajajo na slavlje, vedrih, veselih lic. Kako li ne! Saj je v delavčevem življenju tako malo veselih ur . . . Veliko so prestali naš slavljenec in naše slavljenke. Veseli so slavljenci, ker jih njih sotrpini slave, veseli so udeleženci, da morejo počastiti in razveseliti jublanta in jublantiže žuljave pesti.

Pred vsem se poklonimo vsi Bogu in božji Materi v prijazni, Ljubljančanom in osobito ljubljanskemu tobačnemu delavstvu tako priljubljeni lepi romarski cerkvi na prijaznem Rožniku. Danes je cerkva res, skoraj bi rekel, last delavstva ljubljanske tobačne tvornice. Ob 8. uri je imelo cerkveno opravilo delavstvo

cigaretnega oddelka, ob 9. uri je pa cerkveno slavje naše strokovne organizacije, prirejeno delavcu-jubilantu in delavkam-jubilantinjam na čast. Propoveduje in nekrvavo daritev sv. maše opravi oče slovenske krščansko-socialne delavske organizacije, poslanec dr. Krek. V globoko zasnovani propovedi kliče slavljenecem in vsem pobožnim vernikom, ki so cerkev popolnoma napolnili, da »Vso skrb zvrnite na Gospoda.«

Nekrvavo daritev sv. maše povzdiguje lepo ubrano petje naših slavnoznanih pevk »Katoliškega društva za delavke«. Tobačno delavstvo ljubljansko ljubi »Katoliško društvo za delavke«, društvo, ki je tako visoko dvignilo izobrazbo med tobačnimi delavkami, društvo, ki je na veliko javnih koncertih si pridobilo velik sloves. Petje vodi pevovodja društvenega zbora, slavnoznani skladatelj, semeniški podravnatelj Ferjančič. Vsa čast pevovodju, kakor tudi pevkam: izborna so resili vsi svojo nalogo.

Uradništvo c. kr. ljubljanske tobačne tvornice in nadzorno osebje je v velikem številu počastilo delavskim jubilentom na čast prirejeno slavje. Počastili so ga c. kr. ravnatelj ljubljanske tobačne tvornice: Pross, c. kr. tajniki: Kunz, Elsner, Kratochwil; c. kr. oficial Khaman; c. kr. asistenta Babnik in Brzobohaty; šef zdravnik ljubljanske tobačne tvornice dr. Högler; nadalje c. kr. delovodje: Burger, Gorjup; vratar Lavrenčič; c. kr. delovodje: Pliberšek, Reberšak, Šusteršič, Zalesjak, Zavašnik in veliko gospodov paznikov. Udeležili se se ga tudi vsi zgoraj navedeni jubilanti, kakor tudi veliko delavcev in delavk iz ljubljanske tobačne tvornice in gostov. Deželni odbornik dr. Pegan in dr. Malnarič sta bila zadržana in sta se oprostila z obljubo, da se revančirata, kadar bo to delavstvo želelo, z govori na shodih tobačnega delavstva.

Po slovesnem cerkvenem opravi so se slavljenec in zgoraj navedeni gostje zbrali v res okusno okrašeni dvorani g. Čada pod Rožnikom. Lepo okinčan kip cesarja Franc Jožefa je gledal prijazno jubilanta in jubilantinke. Nad mizo, kjer so sedeli jubilanti, se je čital napis:

»Lepa doba je res 40 let,
žali Bog, da jih vsak ne more doživeti.«

1871—1911.

»Bog živi naše čvrste slavljenke.«

Pevski zbor »Katoliškega društva za delavke« se je polnoštevilno udeležil slavlja s svojim priljubljenim pevovodjem č.

g. Ferjančičem. Prednašal je umetniško dovršeno lepe slovenske pesmi in žel res zaslužno priznanje in skrbel za pošteno, res lepo zabavo.

Slavlje je otvoril predsednik »Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze, krajna skupina Ljubljana, tov. Savenz, ki pozdravi vse navzoče in slavi jubilanta in jubilantinke.

V imenu delavk govori nato tajnica »Podpornega društva«, Mici Andlovic, ki izvaja:

»Kakor vidimo, je danes tukaj obilno navzočih, ki se vesele. Vidimo, da so vsi navzoči presenečeni in kažejo vesele obraze. Srečna bi bila tudi jaz in se veselila, ko bi znala, da se kdaj tudi zato veselim in obhajam tak praznik, kakršnega danes naše slavljenke obhajajo. Naše navzoče slavljenke obhajajo še krepke in zdrave svojo 40 letno službovanje v ljubljanski c. kr. tobačni tvornici.

Še mlade deklice so prišle l. 1871. v tvornico, danes imamo med slavljenkami že matere in stare matere. Pregovor pravi: »Kdor mlad seje, se za starost preskrbi.« Tudi naše slavljenke so sadile, a ne kakor kmetič, ki spomladi v zemljo seme vsadi in če je dobro leto, jeseni požanje. Pri naših slavljenkah ni bilo tako. Šele leta 1892. jim je vzkliko vsajeno seme, ki se je vsadilo z združenimi močmi. Takrat je tobačno delavstvo dobilo malo pokojnino, ki je z združenimi močmi popolnoma vzkliko in vzklije šele 1916. Res, veliko truda so imela naše prednice, da so izbrale pravo seme, ki rodi zdaj obilen sad, a kar se je doseglo, se je z združenimi delavskimi močmi doseglo.

Našemu presvitlemu vladarju cesarju Franc Jožefu I. se morajo naše sodelavke zahvaliti, ki jim je dovolil, da smejo ob svoji 40 letnici nositi njegovo podobo na kolajni, ki jim je bila podeljena.

Dvigam kozarec in zakličem: Ljubi Bog, ohrani našega preljubljenega in dobrega očeta, gospodarja in vladarja. Bog živi cesarja Franc Jožefa I. — Pevski zbor »Katoliškega društva za delavke« pod vodstvom gospoda pevovodje Ferjančiča zapoje cesarsko pesem, ki jo vsi navzoči stoje poslušajo. Vse kliče »živio« cesarju in vladarju.

Vrsti se lepo petje pevk »Katoliškega društva za delavke« in govori. Vse je veselo, zadovoljno. V lepem nagovoru pozdravi slavljenke v imenu gospodov uradnikov c. kr. ljubljanske tobačne tvornice c. kr. tajnik g. Elsner, ki želi: »Naše jubilantke naj Bog živi, da še zdrave dolgo žive.« Gospod c. kr. tajnik Kratochwil napije vrlemu pevskemu zboru »Katoliškega društva za delavke«. Gospod c. kr.

asistent Babnik napije našemu očetu jubilarntu Rozmanu, ki je stal l. 1866. v vojski, da brani čast Avstrije pred sovražnikom. Naši slavljenici so srečno premagali v čolniču viharje in dočakali svojo 40 letnico. V imenu nadzornega osebja pozdravi in napije slavljenecem g. delovodja Pliberšek in jim najprisrčnejše čestita. Vsem govornikom in udeležencem slavlja se v imenu jubilarntinj zahvali delavka Nežika Knez, v svojem imenu pa veteran ljubljanskih tobačnih delavcev Rozman, ki pove, da služi cesarju že 46 let. Ko je prišel v tvornico, je zaslužil na dan 50 krajcarjev, ženske so pa takrat zaslužile po 20 in 25 krajcarjev na dan. Pošteno je vzgojil sedem otrok. Navdušeno ploskanje in živio-klici so spremljali izvajanja jubilarntke Knezove in veterana Rozmana. Po govoru zastopnikov jubilarntov je zaključil predsednik tov. Savezn. oficijelni del. Pri prosti zabavi se je izrekla še marsikaka beseda. Slavlje se je izvršilo v najlepšem redu in v najlepšem soglasju, kar je pri inteligentnem in zavednem tobačnem delavstvu v Ljubljani samoobsebi umevno. Vsem, ki so se ga udeležili, ostane brez dvojbe v trajnem spominu. »Tako hitro, kakor danes med našimi ljudmi mi še ni minila kaka nedelja,« je izjavil po slavlju odlični gost slavlja naše organizacije.

× × ×

I mi se pridružujemo čestilcem zasluznih jubilarntov in jim kličemo: Živel in živele srečno še mnogo let!

Uredništvo »Glasnika« in »Naše Moči«.

Listnica uredništva. K našemu poročilu še pristavljamo, da se je slavlja udeležila tudi delavska jubilarntka Cilka Popit, ki se je pomotoma in nenamena izpustila v poročilih. Naj oprost!

† Oče Ogrič.

Tako smo ga vsi klicali, čestitljevega starčka, moža dobrega srca, zavednega našega somišljenika. Vsi, ki smo ga poznali očeta Jožeta Ogriča, smo ga ljubili, spoštovali in mu zaupali. Danes, ko to pišem, je prenehalo biti blago njegovo srce, tisto srce, ki je tako ljubilo svoje sodelavstvo, srce, ki je bilo mehko in ki ni moglo gledati tujega gorja, da bi njegova dobra roka ne delila pomoči.

Rajni Jože Ogrič je bil rojen v Idriji. Služil je vojake in približno pred 40 leti kot delavec vstopil v ljubljansko tobačno

tvornico. Pošteno je vzgojil svoje ljubljene otročiče. Pezo let in grenkosti, ki jih življenje nikomur ne prizanaša, je možko nosil, vdan v voljo božjo. Rajni naš tovariš Ogrič je bil mož stare korenine, priden, pobožen. Njegovo zlato srce mu je velevalo, da deluje za blagor sodelavcev. Med prvimi, ki so izpoznali pomen in važnost slovenske krščansko-socialne delavske organizacije, je bil rajnik. Ko je l. 1894. ustanovil dr. Krek v Ljubljani »Slovensko katoliško delavsko društvo«, mu je rajni Ogrič takoj pristopil kot član kakor tudi pozneje možkemu odelku »Slovenske Krščansko Socialne Zveze«. Takrat v tistih prvih letih poroda slovenske krščansko-socialne delavske organizacije, a tudi pozneje in še letos je bilo le malo naših shodov v Ljubljani, da bi se jih ne bil rajnik udeležil.

Naš tovariš Jožef Ogrič je bil globoko veren mož. Z navdušenjem in z največjim zaupanjem je častil presveto Rešnje Telo in bil eden najgorečnejših nočnih možkih čestilcev presvetega Rešnjega Telesa.

Strokovna organizacija slovenskega krščansko-socialnega delavstva mu pa ohrani trajen spomin, ker si je zanjo pridobil res veliko zaslug. Ko smo leta 1900. ustanovili naše »Podporno društvo delavcev in delavk v ljubljanski tobačni tvornici«, je delavstvo rajniku poverilo odgovorno, važno mesto glavnega blagajnika. To častno mesto je zvezano z veliko odgovornostjo. Saj je štel in še šteje društvo vedno okolu in nad 1500 članov in članic. Rajni Ogrič je bil vesten in dober blagajnik. Vedno, kadar je na zborih tobačnega delavstva poročal o blagajniškem stanju, sem natihoma občudoval sivolasega, dobrega starčka, ki je znal suhim številkam pridati vedno dober nauk.

Ker je bil rajnik odločen naš pristaš z dušo in s telesom, mu nasprotniki naše organizacije niso prizanašali in ga neosnovano večkrat napadali. A rajni Ogrič se za klevete nasprotnikov naše delavske strokovne organizacije ni čisto nič zmenil — in je delal naprej. Ko so ga letos napadali, je piscu teh skromnih vrstic pripovedoval o napadu in želel, da bi odgovoril na shodu tobačnega delavstva svojim napadalcem. »Saj jim odpuščam, ko me pokrivici napadajo, samo boli me, ne to, ker me napadajo, ampak to, ker hočejo škodovati za ljubljansko tobačno delavstvo prepotrebniemu »Podpornemu društvu«, tako je govoril blagi mož pred cerkvijo Sv. Jakoba pred dobrim mesecem. Potolažil sem dobrega moža in ga

opozoril, da ose se gotovo ne lotijo slabega sadu.

Naše tobačno delavstvo je ljubilo in spoštovalo rajnega očeta Ogriča. Svojo ljubezen in zaupanje mu je pokazalo s tem, ker ga je od početka »Podpornega društva« vedno izvolilo za glavnega blagajnika. Knjige je vodil natančno. Strog je bil rajnik s seboj, a dober z delavci in z delavkami, zato ga je pa delavstvo tudi tako ljubilo.

Smrt očeta Ogriča nas je vse iznenadila. Res, bolehal je čestitljiv starček, a na smrt nismo mislili. Zato nas je poročilo o njegovi smrti dne 19. junija 1912 res presenetilo in še bolj vžalostilo. Ob bridki izgubi nas teži le zavest, da biva že njegova duša v nebesih.

R. I. P.!

V Petrovče!

Naša ljubljanska strokovna organizacija tobačnega delavstva je sklenila, da poroma letos v Petrovče na Štajersko. Romarska cerkev v Petrovčah je zelo slavna in priljubljena božja pot. Romarji si bodo ob tej priliki lahko ogledali tudi staroslavno mesto Celje ob Savinji, ker se romanje tako uredi, da se bo malo, a lepo mesto ob Savinji lahko ogledalo. Celje je jako mično, lepo mesto velikega zgodovinskega pomena. Komu niso znani vsaj po imenu slavni celjski grofi? A tudi sedanje Celje je vredno, da si ga ogledaš. Slavnoznanana je cerkev sv. Jožefa gospodov lazaristov in lepa cerkev oo. kapucincev. Pričakujemo, da se letošnjega romanja naše organizacije tobačno delavstvo v najobilnejšem številu udeleži. Nikomur ne bo žal. Podrobnosti se objavijo v »Naši Moči«. Poromali bomo v Petrovče 21. julija 1912.

Obisk tobačne tvornice v Sarajevu.

V »Österreichische Rundschau« je objavil Robert Michel jako zanimiv opis o obisku tobačne tvornice v Sarajevu po častnikih avstrijskega generalnega štaba. Opisuje jo takole:

V tobačni tvornici sem našel veliko novosti. Zdaj dela stroj, ki izdelava vsako uro 30.000 svalčic. Delavci in delavke imajo obsežno tvorniško kuhinjo, v kateri dobe za nizko ceno kosilo. Zgradili so tudi zelo obširne kopalnice. Ostala tvornica mi je znana. Obiskal sem nam-

reč že pred leti v Bosni in v Hercegovini več tobačnih tvornic in tobačnih nakupovalnih uradov. Zato me pa tudi zelo zanima zopeten obisk Bosne, ker osvežim spomin na svoje prejšnje obiske.

V Bosni prideljujejo zelo dober tobak, še boljšega pa v Hercegovini, kjer raste izboren domač tobak in se zemlji in ozračju prikrejijo razne inozemske tobakove vrste. V Evropi more glede na kakovost tobaka tekmovati le ena dežela, namreč Makedonija, kjer pridelujejo kavala-tobak, iz katerega listov se napravljaja najboljši cigaretni tobak, s Hercegovino.

Čim bolj suha zemlja, tem boljši tobak zraste. Zato se pa ne more niti bosenski in še manj ogrski tobak primerjati s tobakom, ki ga pridelava kršna, kraška, suha Hercegovina. Res je, tobak zelo dobro rase tudi v vlažni zemlji in da so listi še večji in bohotnejši; a ko se listi suše, pa postanejo temnorjavi, trdi in se morejo porabiti le za pušenje v pipah. V Hercegovini se zato večkrat zgodi, da kmet, ki goji tobak, hoče z zalivanjem pospešiti rast tobaka; a z večjo tobakovo množino se poslabi njegova kakovost, vsled česar kmet prihodnje zalivanje tobačne rastline gotovo zopet opusti. Listi tobaka, ki se zaliva, izdajo šele, ko se tobak suši, kako neugodno vpliva zalivanje, ker se pokažejo na vsakem listu črni madeži, ki tobakovo vrednost zelo znižajo.

A tudi v Hercegovini ni tobak povsod enako dober. Najboljši tobak se prideluje v Ljubuški, Pavči, Mamči in v Čitluk, tudi v trebinjski okolici goje izvrsten tobak. Splošno se lahko trdi, da je tobak, ki zraste po dolinah, veliko manj vreden, kakor tobak, ki raste na gorskih probokih. Najboljši tobak pa pridelajo visoko na gorah, kjer kmetje z veliko težavo odstranjajo kamne in pridobe za vzgojo tobaka male koščke zemlje. Tobak zato dele v tobak, ki raste na gorah, po vrteh in na polju. A razdeljujejo se tudi listi posameznih rastlin. Najmanj vredni so listi, ki se dotikajo peska in zemlje, nazivajo jih peščeni listi. Več vredni so listi, ki rastejo ob stebelu rastline, pravijo jim materni listi. Najnežnejši in aromatično vonjajoči tobak pa dobe iz mladih, majhnih listov, ki rastejo na vrhu rastline.

Tobak sade v Hercegovini že meseca februarja. Sredi meseca aprila rastline presade. V treh mescih zraste tobačna rastlina približno en meter visoko, mesca julija so listi zreli za zbiranje. Rastline opalijo in liste suše ali na prostem, pa tudi v hišah. Mesca oktobra se šele tobakovi listi toliko suše, da jih zvežejo v

zavoje in da jih pripravijo za oddajo nakupovalnemu uradu. Listov seveda ne smejo zvezati popolnoma suhih, ker bi se lomili. V Hercegovini pa suhega tobaka ni treba škropiti z vodo, ker jug skrbi za vlažen zrak.

V zgodnji spomladi pride uradnik tobačne režije h kmetu in prešteje, koliko rastlin da je kmet nasadil. Mesca julija pride drugič in preceni, koliko da bo kmet pridelal tobaka. Kmet sme za svojo vporabo obdržati 6 kg tobaka, ki je pa tudi podvržen nadzorstvu carinskih nadzorovalnih oseb. Ko kmet jeseni pripelje tobak nakupnemu uradu, se mora vjemati oddana množina s cenjeno množino. Dovoljena je skrajna razlika 25 odstotkov, če pa manjka več tobaka, ga kaznujejo in mu odtegnejo dovoljenje vzgojevati tobak.

Mogoče je, da nekaj tobaka v Bosni in Hercegovini skrijejo tobačnim nakupovalnim uradom, a ne veliko. Tobak, ki se prodaja skrivaj pod roko po 4 do 5 kron kilogram, ni bosenski ali hercegovski tobak, marveč se vtihotaplja iz Črnogore. Ker so pa tudi v Črnigori uvedli tobačni monopol, bo kmalu v Bosni in v Hercegovini popolnoma izginilo tihotapljenje tobaka.

Tobak, ki se kupi od kmeta, se seveda ne more takoj tudi izdelavati za prodajo. Listi morajo še približno osem mesev ležati stisnjeni v zavojih, da izgine vsa zelenjava in da dobe barve, in sicer svitlorjavo, rumeno ali svitlordečo. Zdaj se šele izpozna prava tobakova vrednost. Predno se pa listi vporabijo, se morajo poškopiti, potem se šele izberejo po svoji vrednosti.

Liste režejo splošno stroji. Le pri najboljših vrstah se režejo listi z roko, pri takozvanem Hercegovina flor-tobaku, ker rezanje s stroji tobak preveč stisne in iztisne fino, vonjajoče olje, vsled česar se kakovost tobaka poslabša. Mož, ki reže z roko fini tobak, napravi to lepše kot vsak stroj.

Zrezani tobak prenesejo v delavnice, kjer delajo večinoma deklice in žene z občudovanja vredno hitrostjo. Delo se plača po izdelani množini. Delavke v sarajevski tobačni tvornici zaslužijo tedensko nekaj nad 20 kron.

V prostorih, kjer se pripravlja tobak za prodajo v ovitkih, delajo delavke okolu velikih miz. Neverjetno hitro se tobak tehta in zavija. Te delavke pri zavijanju stoje, pri izdelovanju cigaret pa sede za dolgimi mizami.

Po bosenskih in hercegovskih tvornicah izdelajo le tretjino vsega doma pridelanega tobaka, del tobaka se prodava

strijski tobačni režiji, največ tobaka pa prodajo v Egipt, kjer ga izdelajo za drage egiptovske cigarete.

NOVE SMODKE IN SVALČICE.

Na trg pride nekaj novih vrst smodk in svalčic. Nove svalčice bodo napravljene iz domačega tobaka. Nadomeščale bodo egiptovske svalčice. Cene so nastavljene po 6 in 9 vinarjev za komad. Izdelovale se bodo z in brez ustnika. Blago je boljše kakor v sedanjih egiptovskih svalčicah po 6 v.

Prve izkušnje smodk »Palmas« in »Palmidas« so že izdelali. Palmas so dolge, ozke po nemškem vzorcu izdelane smodke, ki nosijo etiketni popirni ovoj. Cena jim bo 14 do 16 v. Manjše Palmidas smodke bodo stale približno 12 v.

DELAVSTVO LJUBLJANSKE TOBAČNE TVORNICE!

Za rajnega očeta Ogriča, našega glavnega blagajnika, bo sv. maša zadušnica v sredo 26. junija 1912 v cerkvi nemškega viteškega reda. Sv. mašo daruje urednik Frančišek Kerhne. Udeležite se je v obilnem številu!

Naslovni seznam krajnih skupin.

Bautsch. Anastaz. Pretch, Bautsch, Moravsko.

Budjejevice. Fr. Blätterbauer, Budjejevice, Jirovec ulice 42.

Fürstenfeld. Marija Rieger, Fürstenfeld št. 69 (Štajersko).

Hainburg. Jožef Eppinger, Hainburg ob Donavi, Klosterplatz 3.

Hallein. Marija Bliem, Hallein.

Celovec. Mici Ruttner, Celovec, Fürstenplatz 7.

Krakov. Polski Związek Zawodowy chrześcijanskich robotników, Krakov, ul. sw. Tomasza št. 37.

Ljubljana. Mici Blejec, Ljubljana, Hrenove ulice 17.

Landskron. Ana Richter, Landskron, Češko, Franz Scholzgasse 27.

Linc. Franc Plöderl, Linc ob Donavi, Hirschgasse 30.

Monasterzyska. Frančišek Kwielniosk, Galicija, Monasterzyska.

Novi Jičín. Franc Schneider, Mühlgasse 52.

Rovigno. Giovanni Santin, Rovigno (Istra), Via Carerra 1050.

Sacco. Giulio Ravagni, Sacco (Juž. Tirolsko.)

Joahimovo. Berta Schuldes, Joahimovo 453 (Češko).

Schwaz. Jožef Schaller, Schwaz na Tirolskem, Renhammerplatz 642.

Sternberg. Emilie Till, Sternberg, Moravsko, Römerstädterstrasse 39.

Tachawa. Marija Sieber, Tachau, Hohenwachtgasse 558 (Češko).

Dunaj, Ottakring. Josip Wasserböck, XVI., Thaliastrasse 123.

Dunaj, Rennweg. Julija Heger, IV., Starhemberggasse 21.

Zablotow. Feliks Anderst, Zablotow, Galicija.

Cvitava. Marija Treitner, Cvitava, Melzgasse 67.

ZAHVALA.

»Podporno društvo delavcev in delavk v c. kr. ljubljanski tobačni tovarni« in »Avstrijska krščanska tobačna delavska zveza«, krajna skupina Ljubljana, se povodom slavnosti, prirejene v proslavo 40letnega službovanja sodelavca Valent. Rozmana in sodelavk Helene Gerkman, Ane Jakopič, Marije Jurkovič, Nežike Knez, Jerice Lampič, Ivanke Ovsenik, Marije Pikec, Marije Presetnik, Marije Ravnihar, Nežike Straus, Franje Štrekar, Marije Turk in Franje Zor iskreno zahvaljuje vsem, ki so omogočili, da se je naše slavlje dne 16. junija 1912 tako lepo in dostojno izvršilo. V prvi vrsti se zahvaljujemo poslancu dr. Kreku za njegov krasen cerkven govor v cerkvi Matere Božje na Rožniku in ker je daroval sveto mašo za našega sodelavca jubilanta in sodelavke jubilantinje. Zahvaljujemo se slavnemu pevskeemu zboru »Katoliškega društva za delavke« v Ljubljani in njega zaslužnemu pevovodju č. g. Ferjančiču, za krasno petje, ki je povzdignilo slavlje. Zahvaljujemo se gg. uradnikom c. kr. tobačne tovarne v Ljubljani, in sicer gosp. ravnatelju Prossu, c. kr. tajnikom gospodom Kunzu, Elsnerju, Kratochwilu, c. kr. oficialu g. Khamanu, c. kr. asistentoma gg. Babniku in Brzobohatymu in gospodu zdravniku dr. Höglerju, ki so počastili slavlje, prirejeno delavskim jubilantom na čast. Zahvaljujemo se tudi gg. delovodjem Burgerju, Gorjupu, vratarju Lavrenčiču in delovodjem Pliberšek, Reberšak, Šusteršič, Zalesjak in Zavašnik, gg. paznikom in vsem, ki so počastili našo slavnost, prirejeno na čast našim zaslužnim sodelavkam in sodelavcu, ki so že doslužili v tvornici dolgih 40 let. Zahvaljujemo se tudi vsem gospodom, ki so v imenu gospodov uradnikov in nadzornega osebja z nagovori blagovolili počastiti

našega slavljenca in slavljenke. Vsem najiskrenejšo zahvalo!

V Ljubljani, dne 17. junija 1912.

Podporno društvo delavcev in delavk v ljubljanski c. kr. tobačni tvornici.

Ivanka Kosec, podpredsednica.

Mici Andlovic, tajnica.

Avstrijska krščanska tobačna delavska zveza, krajna skupina Ljubljana.

Jožef Savenz, predsednik.

Mici Blejec, tajnica.

ZAHVALA.

Dne 16. junija 1912 sta nas podpisavce presenetili društvi »Podporno društvo delavcev in delavk v ljubljanski c. kr. tobačni tvornici« in »Avstrijska krščanska tobačna delavska zveza, krajna skupina Ljubljana« s slavnostjo, prirejeno nam na čast, ki delamo že 40 let in več v ljubljanski tobačni tvornici.

Tem potom se za po naših sodelavcih in sodelavkah izkazano nam ljubezen najprisrčnejše in hvaležno zahvaljujemo. Zahvaljujemo se tudi gosp. poslancu dr. Kreku za lepi njegov govor v cerkvi Marije matere Božje na Rožniku in ker je daroval sveto mašo. Prisrčna hvala slavnemu pevskeemu zboru »Katoliškega društva za delavke« v Ljubljani in njega zaslužnemu pevovodji preč. g. Ferjančiču, ki je pel v cerkvi in ki je s svojim lepim petjem povzdignil nam na čast prirejeno slavlje. Naša najsrčnejša zahvala gospodom uradnikom, ki so počastili naše slavlje, in sicer gospod c. kr. ravnatelj ljubljanske tobačne tvornice Pross, gg. c. kr. tajniki Kunz, Elsner, Kratochwil, g. c. kr. oficijal Khaman, gg. c. kr. asistenta Babnik in Brzobohaty in g. tvorniški zdravnik dr. Högler. Iskreno se zahvaljujemo gg. delovodjem Burgerju, Gorjupu; vratarju Lavrenčiču in delovodjem Pliberšek, Reberšak, Šusteršič, Zalesjak in Zavašnik, gospodom paznikom in vsem, ki so nas ob našem slavlju s svojo navzočnostjo počastili. Hvala vsem gospodom uradnikom, paznikom in sodelavcem ter sodelavkam, ki so nas ob slavlju, ki ga nikdar ne pozabimo, počastili z nagovori. Vsem ostanemo hvaležni.

V Ljubljani, 18. junija 1912.

Valentin Rozman, delavec. Helena Gerkman, Ana Jakopič, Marija Jurkovič, Nežika Knez, Jerica Lampič, Ivanka Ovsenik, Marija Pikec, Marija Presetnik, Marija Ravnihar, Nežika Štravs, Franja Štrekar, Marija Turk, Franja Zor.